

Essa Arge, yvirlækni, hefur í dag havt privatviðtalu í 30 ár:

Ein álitisváttan millum lækna og sjúkling

– Eg hafi alltið kent það sum persónlegt álit, tá sjúklingar eru komnir til mín í privatviðtalu. Verða teir innlagdir og skulu leggjast undir skurð, so hafi eg tikið mæ av teimum, sigur Essa Arge

Tað er nógv vatn runnið í ána, síðani Essa Arge fyri 30 árum síðan tók við starvinum sum skurðlækni á Landssjúkrahúsinum.

Tá vóru teir báðir Pauli Dahl, sáli, og hann einsamallir skurðlæknar á Dr. Alexandrines Hospital, saman við Niels Paula Holm, sála, sum var eygna-, oyra- og hálslækni.

Pauli Dahl var tá 67 ára gamal, og hann fór til Danmarkar við sama ferðaskipi, sum Essa Arge kom heim við.

Seinni kom Marner Simonsen, serlækni í kvinnusjúkum og føðilækni á Landssjúkrahúsið. Hann var eisini skurðlækni, og tók sær mest av kvinnusjúkum, sigur Essa Arge.

Tikið nógv mandlur og polyppur

– Tá Niels Pauli Holm doyði, tók eg yvir part av hansara arbeiði á skurð-deildini.

– Jú, eg havi tikið nógv mandlur og polyppur í minari tíð, sigur Essa Arge um tíðina, tá teir bert vóru nakrir læknar á sjúkrahúsinum.

Í 1965 vóru umstøðurnar øðrvisi og læknatørvurin var stórus. Á Tvøroyri var eingin lækni og í Klaksvík var Waagstein, lækni, og hann fekk ikki so nógv við skurðviðgerðir.

– Júst um hetta mundið varð russiski sildaflotin undir Føroyum, og tað gav eisini nógv arbeiði, sigur Essa Arge.

– Tá plagdu vit at hoyra um ræðuligu umstøðurnar hjá russum, sum ikki vóru menniskjað nógv. Sagt varð, at tá teir umskipaðu úti á havinum, nýttu teir mannaskapi sum friholt.

– Vit fingi nógv russar inn á sjúkrahúsið, og teir vóru altíð illa skaddir. Russisku skipini høvdu eisini konufólk umborð. Vórðu tær innlagdar, var tað oftast tí tær hittu reis.

– Ikki tí, russisku skipini høvdu altíð lækna við, men hesir høvdu ógvuliga vánaliga útbúgving, og kundu ikki gera stórvægis, um skaðin var stórus, sigur Essa Arge.

Nýtti mannskapið sum friholt

Hann minnst serliga ein russara, sum hevði fingið armin í spælið. Av tí at teir ikki fingi stæðga spæli-

num, áður enn tað kom at bringuni, fekk maðurin eisini hol á lungu.

– Armurin var rotin, og tí var bert at taka hann, men tá eg skuldi stinga eina slangu inn í lunguð fyri at fáa luft og blóð at seta frá, kvettist slagan í helvt, og eg noyddist at leggja mannin undir skurð, fyri at fáa hitt pettið av slanguni út aftur.

– Ivaleyst hevur slangan ligið ov leingi og hevur verið ov moyn. Soleiðis vóru viðurskiptini tá. Vit gjørdur tað vit megnaðu, við tí útgerð, sum vit høvdu, sigur Essa Arge.

Máltrupulleikarnir vóru sjálvandi stórir, tí russar ikki dugdu fremmandamál, ella eisini vildu teir ikki tosa annað, sigur Essa Arge og minnst á aðra hending í russararíðini:

– Ein maður hevði fingið stóran skaða í andlitíð.

– Eg noyddist at binda yvir- og undirmundin saman, og tí fekk maðurin ikki munin upp.

– Tá hetta var gjørt, stóð ein sjúkasytir nærindis, sum hevði hjálpt mær. Tá peikaði russarin á bringu hennara og segði ziska, ziska.

– Vit skiltu einki. Hesin maður sá annars út til at vera hampafólk, so hvi tók hann soleiðis til?

– Eg fór í orðabókina at leita eftir orðinum, og tá vísti tað seg, at ziska merkir at súgva. Tað, sum maðurin vildi siga okkum var, at hann var týstur, og bað um at fáa ein súgvir.

Russar bangnir fyri at menn rymdu

– Trupulleikin var oftani, at vit lappaðu hesar menn saman, og so komu yvir-menninir eftir teimum dagin eftir. Hetta vildi eg ikki góðtaka, og skrivaði tí bræv til reiðaríðið.

Nakrar dagar seinni komu einir fimm yvirmenn at tosa við meg. Teir søgdu, at eg skuldi bert hava sjúklingarnir í viðgerð so leingi sum eg vildi, ogeisini kundi eg senda teir á Ríkishospitalið um neyðugt. Rokningin fyri viðgerð rindaðu teir.

– Tað gjørdur vit eisini, og bæði Landssjúkrahúsið og onnur viðgerð varð goldin av russum.

– Orsökini til, at teir komu so skjótt eftir sjúklinginum var helst, at teir vóru bangnir fyri at teir skuldu rýma. Tað hendi eina ferð, at ein

Essa Arge, yvirlækni, er her á arbeiðsplássinum, har hann sum skurðlækni hevur virkað í 30 ár. Um stutta tíð gevst hann vegna aldur

russi var sendur niður á Ríkishospitalið.

Hann hvarv, og vit fingi ongantið at vita, hvar maðurin varð av, sigur Essa Arge.

Essa Arge fór at lesa til lækna í 1945 og var liðugur í 1952. Av tí at seinni heimsbardagi brast á, sluppu studentar ikki niður at lesa. Essa Arge fekk tó fyrsta innlit í læknayrkinum áðrenn hann

fór til Danmarkar. Hann slapp at arbeiða á Hospitalinum sum praktikantur og fekk samstundis undirvísing. Essa Arge sigur, at hetta fyri so vítt var fyrsta fróðskaparsetrið í Føroyum.

Slapp at sita við "grønaborð"

Hann var á Hospitalinum eitt skifti í 1943, og slap at vera við, tá skurðviðgerðir

vóru gjørdar. Ein dani, nevndur Seyer Hansen var tá hjálparlækni, men hann fór í kriggi, saman við Lage, lækna, sum tá var í Klaksvík, sigur Essa Arge.

– Umframt at arbeiða á sjúkrahúsinum fekk eg eisini undirvísing av ymsum slag. Eitt nú undirvísti Frú Bonnevie, kona dómaran, í anatomi. Jákup Weihe, kemiverkfrøðingur í evna-

frøði og Marner Simonsen í fysiologi.

Essa Arge arbeiðdi ókeypis hesa tíðina á hospitalinum, men aftur fyri slapp hann at sita við "grønaborð", tá arbeiðið á skurðgongini var av.

Hetta var ein serligur siður, sum Pauli Dahl innførdi. Tá arbeiðið varð liðugt, borðreiddu tey við te og smýrgjeyðði á deildini. Tað var serliga hugnalig samvera, sum eisini nógvir aðrir læknar hava nevnt áður.

Tá í tíðini vóru einar 200 skurðviðgerðir á Landssjúkrahúsinum. Til sammetingar við í dag, eru einar 1800-2000 skurðviðgerðir, men nú eru skurðlæknarnir eini níggu í tali.

Sosialistiskt samfelag

Essa Arge er 70 ára gamal, og vit hitta hann á skaðastovuni henda dagin. Tað er eisini partur av hansara arbeiðsøki.

Tað hevur verið tosað um sparringar á Landssjúkrahúsinum seinastu árin, eitt nú, at eisini teir gomlu yvirlæknarnar noyddust at arbeiða nátt og dag.

– Áður vóru ongir vaktarskipanir á sjúkrahúsinum, og Marner Simonsen og eg plagdi at byta vaktir okkara millum, greiðir Essa Arge frá.

– Yvirlæknar eru ikki við í vaktarskipanini. Teir skulu bert leggja arbeiðið til rættis. Yvirlæknin kann gera sum hann vil, men hann skal gera alt, sigur Essa Arge.

– Vit avtala okkara millum, hvør skal taka vaktirnar, men nú eru vit eini fyra – fimm um vaktina.

– Seinastu trýggjar mánaðirnar havi eg tó tikið meg burtur úr skipanini, og havi sagt, at eg bert vil tilkallast, um tað er hægst neyðugt og um tað er brúk fyri minari serlæknahjálp.

– Kundi arbeiðið verið betur fyriskipað á Landssjúkrahúsinum?

– Fyri at siga tað beint út, so er samfelagið vórðið hálvsosialistiskt. Tann, sum eigur at vera á dekknum er farin upp á brúnna, og tann ið eigur at vera á brúnni, er farin á dekkid at arbeiða. Øll skulu verða líka, og eingin skal hava nakað at siga.

– Eg haldi tann gamla skipanin var betur, tí tað er hóast alt neyðugt, at ein situr við ábyrgdini.

– Fyri at lýsa mína hugsan